

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA W PANDEMII

Gdy pomoc z tarczy trzeba zwrócić

Niektóre aspekty przyznawania dofinansowania nie zostały należycie uregulowane i mogą stanowić duży problem dla firm, a urzędowi pracy utrudnić wykonywanie ich zadań.

PAWEŁ GRZEMBKA

senior associate, Andersen
w Polsce

W związku z wybuchem pandemii w ubiegłym roku wprowadzono szereg rozwiązań mających na celu wsparcie dla przedsiębiorców. Zostały one uregulowane przede wszystkim w ustawie z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: ustawa Covid-19).

Formy wsparcia

W pierwszym etapie pandemii spora część przedsiębiorców skorzystała z pomocy przewidzianej w art. 15g ustawy Covid-19, tj. ze świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy na dofinansowanie wynagrodzenia pracowników objętych przestoje ekonomicznym albo obniżonym wymiarem czasu pracy. Ta forma wsparcia wymagała jednak zawarcia porozumienia ze stroną pracowniczą (związkami zawodowymi albo przedstawicielstwem pracowników), co nie zawsze było możliwe.

Z tego względu ustawodawca wprowadził zbliżoną formę pomocy w art. 15gg ustawy Covid-19. W tym przypadku nie było wymagane wprowadzenie

obniżonego wymiaru czasu pracy, a tym samym zawieranie porozumienia zbiorowego. Ponadto w art. 15zzb ustawy Covid-19 przewidziana została trzecia forma wsparcia, tj. dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników na podstawie umowy ze starostą. Oczywiście w ramach działań antykrzysowych wprowadzono także innego rodzaju ułatwienia i dofinansowania, zawarte między innymi w tzw. tarczy finansowej PFR.

Zadania związane z dwoma pierwszymi dofinansowaniami wykonują dyrektorzy wojewódzkich urzędów pracy, z kolei trzecie przyznawane było przez starostów wspieranych przez powiatowe urzędy pracy. O ile pomoc związana z przestoje ekonomicznym lub obniżonym wymiarem czasu oraz pomoc udzielana przez starostę oparta była na umowie cywilnoprawnej, o tyle w przypadku dofinansowania niewymagającego wprowadzania przestoju ekonomicznego ani obniżonego etatu cała procedura oparta została na wniosku przedsiębiorcy rozpatrywanym wyłącznie w ramach postępowania administracyjnego. Ma to istotne znaczenie między innymi dla przymusowego dochodzenia zwrotu środków oraz możliwości przedsiębiorcy w razie sporu z urzędem. Niektóre aspekty przyznawania dofinansowań nie zostały należycie uregulowane w prawie, co utrudniało urzędowi pracy wykonywanie swoich zadań. Przykładem może być tak prozaiczna kwestia jak określenie wzoru wniosku, które w typowych warunkach następuje najczęściej w drodze rozporządzenia – w tym zaś przypadku ustawa nie przewidywała nawet możliwości jego wydania. Brak

w interpretacji przepisów mogą mieć istotne znaczenie dla przedsiębiorców, gdyż pomyłki proceduralne będą mogły stanowić podstawę do kwestionowania np. obowiązku zwrotu środków. Dodatkowo problemy sprawiał również w niektórych sytuacjach system teleinformatyczny opracowany na potrzeby dofinansowań, który to niekiedy niemal uniemożliwiał złożenie rozliczenia zgodnego z rzetelnością, co z kolei powodowało np. konieczność składania dodatkowych wyjaśnień. Ostatnim zaś elementem mogącym komplikować przedsiębiorcom zorientowanie się w sytuacji prawnej były wielokrotne zmiany treści ustawy Covid-19, wniosków oraz zawieranych umów.

Przestój i wymiar pracy

Podstawą tego dofinansowania był wniosek składany przez przedsiębiorcę oraz umowa zawierana przez niego z dyrektorem właściwego wojewódzkiego urzędu pracy. Zgodnie z nimi przedsiębiorca obowiązany jest m.in. do: 1) przekazania rozliczenia środków, 2) przekazania dokumentów potwierdzających prawidłowość wydatkowania środków oraz zatrudnienie pracowników, na których otrzymano pomoc, 3) zwrotu niewykorzystanej części środków. Rozliczenie może być kontrolowane przez okres trzech lat, licząc od upływu okresu dofinansowania. Jeżeli przedsiębiorca nie podda się takiej kontroli albo wystąpi faktyczna niemożliwość jej przeprowadzenia, konieczne będzie zwrócenie całości otrzymanych środków wraz z odsetkami liczonymi jak odsetki dla

dnia przekazania środków. Zwrot środków wraz z odsetkami konieczny jest także w razie wykorzystania ich niezgodnie z warunkami lub w razie wypowiedzenia w okresie dofinansowania umowy o pracę z pracownikiem z przyczyn go nie dotyczących. W takiej sytuacji zwrotowi podlega część środków wykorzystana sprzecznie z warunkami albo przeznaczona na wynagrodzenie zwolnionego pracownika.

Mimo że warunki pomocy zostały uregulowane w ustawie Covid-19, to z uwagi na cywilnoprawny charakter umowy, jeżeli przedsiębiorca dobrowolnie nie zwróci środków, w celu ich przymusowego dochodzenia konieczne jest wytoczenie przeciwko niemu powództwa przed sądem powszechnym. W związku z tym to dyrektor wojewódzkiego urzędu pracy będzie musiał wykazać, że doszło do naruszenia umowy, a przedsiębiorca będzie mógł bronić swoich racji jako równorzędny podmiot.

Podobnie jak w przypadku pierwszego dofinansowania przedsiębiorca obowiązany jest do przekazania rozliczenia środków, dostarczenia dokumentów oraz zwrotu niewykorzystanej części środków. Może również zostać poddany kontroli. Odmienne określono jednak skutki wypowiedzenia umowy z przyczyn nie dotyczących pracownika – zgodnie z przepisami ustawy Covid-19 w takiej sytuacji obowiązek zwrotu będzie obejmował całość środków. Co jednak ważne, obecnie w trakcie prac legislacyjnych jest nowelizacja ustawy Covid-19 modyfikująca m.in. tę sankcję. Jeżeli wejdzie ona w życie, w razie wypowiedzenia umowy zwrotowi wraz

ZDANIEM AUTORA

PAWEŁ GRZEMBKA

senior associate, Andersen
w Polsce

Pomimo zbliżonego celu i konstrukcji form wsparcia określonych w ustawie Covid-19 każda z nich wyróżnia się co do trybu i formy rozliczenia oraz ewentualnych skutków niedopełnienia tego obowiązku, jak również skutków nieprawidłowego wykorzystania dofinansowania. W niektórych przypadkach wobec przedsiębiorcy będzie mogła zostać wydana decyzja administracyjna (zaskarżalna) nakazująca zwrot należności, a w innych konieczne będzie wytoczenie przeciwko niemu powództwa. Konsekwencje uchybień również zależne będą od tego, z jakiej pomocy skorzystał przedsiębiorca. Najbardziej jaskrawym przykładem wydaje się wypowiedzenie umowy o pracę pracownikowi w okresie dofinansowania. Jeżeli bowiem podstawą dofinansowania była umowa ze starostą, a okres wypowiedzenia upłył po okresie dofinansowania – przedsiębiorcy nie powinny spotkać żadne sankcje. Na

drugim biegunie znajduje się jednak pomoc dla przedsiębiorców, którzy nie objęli pracowników przestoje ekonomicznym ani obniżonym wymiarem czasu pracy – w tym przypadku takie działanie spowodowałoby bowiem obowiązek zwrotu całości dofinansowania oraz tzw. odsetek podatkowych. Nawet zatem jeżeli wypowiedzenie dotyczyłoby jednego z kilku tysięcy pracowników, to w rezultacie przedsiębiorca musiałby zwrócić kwotę liczoną w milionach złotych. Urzędy pracy już jakiś czas temu rozpoczęły weryfikację prawidłowości wykorzystania części udzielonych dofinansowań. Często dochodzi na tym tle do swego rodzaju sporów pomiędzy urzędami a przedsiębiorcami, czego przyczyną będą od tego, z jakiej pomocy skorzystał przedsiębiorca. Najbardziej jaskrawym przykładem wydaje się wypowiedzenie umowy o pracę pracownikowi w okresie dofinansowania. Jeżeli bowiem podstawą dofinansowania była umowa ze starostą, a okres wypowiedzenia upłył po okresie dofinansowania – przedsiębiorcy nie powinny spotkać żadne sankcje. Na

tylko ta część dofinansowania, która przeznaczona była na wynagrodzenie zwolnionego pracownika.

W razie naruszenia przepisów ustawy (w tym warunków dofinansowania) sprawa rozpatrywana będzie w trybie administracyjnym i zakończona stosowną decyzją dyrektora wojewódzkiego urzędu pracy. Od tej decyzji przysługiwać będzie odwołanie do samorza-

go. Taka regulacja stawia przedsiębiorców w gorszym położeniu i co do zasady organy będą mogły prowadzić egzekucję środków już z chwilą wydania decyzji przez samorząd kolegium odwoławcze mimo prawa do wniesienia skargi do sądu administracyjnego (w celu wstrzymania wykonania decyzji konieczne jest złożenie dodatkowego wniosku). /©©

PEŁNA WERSJA TEKSTU